

ВІДГК

офіційного опонента на дисертацію

Решетілова Георгія Олександровича на тему «Розвиток циркулярної економіки регіону», представлену на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 – Економіка (галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки)

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковими програмами, планами і темами

Розвиток циркулярної економіки є важливою темою, яка стає все більш актуальною на сучасному етапі. Циркулярна економіка спрямована на зменшення відходів, ефективне використання ресурсів та створення сталого розвитку. Вона базується на принципах переробки, використання вторинних сировинних матеріалів, вдосконалення продуктів та послуг, а також на підтримці кругообігу ресурсів. Актуальність дисертаційного дослідження визначається тим, що його результати можуть бути використані для: розробки стратегій та політик, спрямованих на підтримку циркулярної економіки в регіоні у воєнний та післявоєнний період; створення сприятливого середовища для розвитку циркулярних підприємств та ініціатив; сприяти зменшенню відходів, створенню нових робочих місць та забезпеченню більш сталого та екологічно чистого розвитку регіону.

Дисертаційне дослідження є складовою частиною науково-дослідної роботи Миколаївського національного аграрного університету за темами: «Розвиток страхової екосистеми України в умовах структурних трансформацій» (номер державної реєстрації 0121U109253), у межах якої автором сформовані напрями запровадження екологічного страхування у системі розвитку циркулярної економіки; «Формування потенціалу місцевого розвитку територіальних громад» (номер державної реєстрації 0121U114744), у межах якої автором розроблена система управління розвитком циркулярної економіки територіальних громад.

Дисертаційна робота відповідає першому пріоритетному напрямку розвитку науки і техніки на період до 2023 року – фундаментальні наукові

дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави (ст.3 Закону України «Про пріоритетні напрями науки і техніки» від 11 липня 2001 року № 2623-III), базується на положеннях Національної доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» (схваленої Указом Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019) та відповідає завданням і цілям Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017р. №820-р.).

Враховуючи вищезазначене, тему дисертаційної роботи Решетілова Г.О. «Розвиток циркулярної економіки регіону», слід визнати актуальною, а напрям дослідження таким, що потребує схвалення.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, представлених у дисертації, їх достовірність і новизна

Наукові положення, висновки та пропозиції, що знайшли відображення в дисертації Решетілова Г.О. на тему «Розвиток циркулярної економіки регіону» повною мірою досліджені та обґрунтовані, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень забезпечується: вивченням дисертантом значного обсягу наукових джерел, зокрема, наукових праць, присвячених дослідженням сутності циркулярна економіка; особливостям її розвитку з урахуванням регіональних особливостей, використанням сучасних методів дослідження (теоретичного узагальнення і порівняння; монографічного; історичного; герменевтичного; порівняльного і графічного; системного аналізу; аналізу і синтезу; метод); апробацією наукових результатів на наукових конференціях; публікаціями отриманих наукових результатів в періодичних наукових виданнях, а також використанням сучасної інформаційної бази, що включає законодавчі та нормативно-правові акти України, аналітичну інформацію центральних органів виконавчої влади,

офіційні дані Державної служби статистики України.

Достовірність та об'єктивність наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується як належним рівнем теоретичного обґрунтування, проведеного на основі вивчення та аналізу праць вітчизняних і зарубіжних вчених, так і логічним зв'язком з поставленою метою і основними завданнями.

Сформована здобувачем мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи та з дотриманням наукової логіки трансформується в систему поставлених і вирішених в роботі наукових завдань. Поставлені завдання структурно та логічно узгоджені між собою, а їх кількість достатня для всебічного розкриття теми дисертації у відповідності до визначеної мети. Зміст дисертаційної роботи відповідає назві теми та засвідчує завершеність дослідження. Зміст дисертації та опубліковані наукові праці свідчать про ґрунтовне опрацювання автором проблематики дослідження, особисто отримані результати містять наукову новизну, мають практичну цінність і відображають його авторський внесок у дослідження питань розвитку циркулярної економіки регіону.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробці теоретико-методичних та практичних підходів щодо розвитку циркулярної економіки регіонів. Основними результатами дослідження, що характеризують наукову новизну, є:

вперше:

обґрунтовано системний підхід реалізації моделі 3-V (value - цінність, venture-ризик, velocity-швидкість), яка характеризує соціальну інклюзивність, як компоненту циркулярної економіки, що дає можливість реагувати на потреби різних верств населення незалежно від їх фізичних, фізіологічних та інших особливостей, забезпечити сталий розвиток регіонів;

удосконалено:

обґрунтування змісту дефініції «циркулярна економіка» (спосіб економічного розвитку, де цінність продуктів, матеріалів і ресурсів зберігається.

якогома довше, а відходи значно зменшуються або виключаються);

систему індикаторів циркулярної економіки з урахуванням системного погляду та впливу на них внутрішніх і зовнішніх чинників. Обґрунтовано доцільність використання підприємствами регіону різних індикаторів для кожного етапу діяльності: видобуток сировини; виробництво; розподіл; використання; переробка; вторинна переробка; звалище або спалювання, або на основі кожного етапу життєвого циклу: попереднє виробництво; виробництво; використання; і після використання.

дістало подальшого розвитку:

науково-методичні підходи щодо державного впливу на формування та функціонування моделі циркулярної економіки. Визначено, що він може здійснюватися в багатьох сферах, проте основними є фінансове стимулювання та адміністративно-правовий примус. Доведено, що найбільш результативним є переважання в державній політиці першого методу, та ситуативне використання другого;

обґрунтування концептуальних засад формування системи управління розвитку циркулярної економіки, основними складовими якої є: створення регіонального освітнього хабу при Миколаївському національному аграрному університеті; здійснення картування відходів; створення «Зеленої ради» в органах місцевого самоврядування; розробка Стратегії зеленої відбудови територій відновлення на засадах субсидіарності та з урахуванням Європейського зеленого курсу;

пропозиції щодо впровадження екологічного страхування в Україні в системі розвитку циркулярної економіки з можливістю варіативності управлінських та економічних рішень. Окреслено переваги впровадження екологічного страхування, зокрема в частині державного, бізнесового та споживчого механізмів, що буде враховувати реалізацію інтересів всіх груп стейкхолдерів: держави, бізнесу і населення з метою досягнення синергетичного ефекту в умовах розвитку циркулярної економіки.

За вищевикладеним можна дійти висновку, що дисертаційна робота

Решетілова Г.О. є вагомим внеском у вирішення важливої науково-прикладної проблеми розвитку циркулярної економіки регіону. Впровадження її результатів сприятиме: покращенню сталому використанню ресурсів; зниженню витрат; творенню нових робочих місць та економічному зростанню; залученню інвестицій та конкурентоспроможності регіону.

3. Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що розроблені наукові та методичні положення, висновки та рекомендації збагачують теорію і практику щодо розвитку циркулярної економіки регіону.

Теоретичні висновки та науково-практичні рекомендації автора безпосередньо використано і впроваджено в діяльності:

Миколаївської обласної військової адміністрації – пропозиції щодо розробки регіонального плану, який охоплює усі заходи, що належать до її компетенції у сфері поводження з відходами (довідка від 09.02.2023 р. № 54/1-01.01-17);

Дорошівської сільської ради – пропозиції щодо розробки Стратегії зеленої відбудови на засадах субсидіарності та базується на таких принципах як: задоволення потреб громадян і сприяння сталому розвитку громади; розвиток зеленої економіки; дотримання екологічних стандартів та європейських екологічних інструментів планування; визначення ролі місцевого самоврядування; прозорість, залучення громадськості до прийняття рішень (довідка від 16.12.2022р. № 1303/3);

Березанської селищної ради - пропозиції щодо створення при виконавчому комітеті «Зеленої ради» з метою забезпечення участі громадськості в процесі підготовки, прийняття та реалізації рішень щодо охорони навколишнього природного середовища міста (довідка від 01.03.2023р. № 307/02/01.03-27/18);

Миколаївського національного аграрного університету – пропозиції щодо

створення регіонального освітнього хабу при Миколаївському національному аграрному університеті, метою якого є: задоволення освітніх та професійних потреб населення; надання консультаційних послуг органам місцевого самоврядування щодо формування управлінських систем для гарантування соціально-економічної безпеки громад.

Рекомендована до використання в освітньому процесі для підвищення кваліфікації представників місцевого самоврядування навчальна програма «Управління відходами».

Наукові розробки дисертаційного дослідження в рамках виконання наукових тем: «Розвиток страхової екосистеми України в умовах структурних трансформацій» (номер державної реєстрації 0121U109253) (автором сформовані напрями запровадження екологічного страхування у системі розвитку циркулярної економіки); «Формування потенціалу місцевого розвитку територіальних громад» (номер державної реєстрації 0121U114744) (у межах якої автором розроблена система управління розвитком циркулярної економіки територіальних громад) застосовуються при викладанні дисциплін «Управління та планування розвитку територій», «Страхування» та здобувачами вищої освіти при підготовці курсових робіт, звітів з навчальної, виробничої та фахової практик (довідка від 07.02.2023р. № 06-01/133).

4. Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертаційній роботі Решетілова Г.О., відображені у 15 наукових працях, з них 5 публікацій у наукових виданнях цитування Scopus; 5 – у наукових фахових виданнях України; 5 – у матеріалах наукових конференцій

Відповідно до п.8 Постанови КМУ № 44 від 12 січня 2022 року, враховано 14 публікацій, у яких висвітлені результати дисертаційної роботи.

Перелік опублікованих праць за темою дослідження достатньо повно розкривають зміст її дисертаційного дослідження, його наукову новизну та

результати, що виносяться на захист, а їх обсяг та кількість відповідають встановленим вимогам.

5. Відсутність порушення академічної доброчесності

Рукопис дисертаційної роботи Решетілова Г.О. перевірено на плагіат програмними засобами Unicheck. Рівень оригінальності тексту є вищим 96%. За перевіркою посилань комп'ютерною програмою визначено наявність окремих співпадінь з власними публікаціями, термінологією, посиланнями на бібліографічні джерела інформації, загальноживаними словосполученнями. Під час вивчення матеріалів дисертації, аналізу наукових публікацій автора не було виявлено ознак порушення академічної доброчесності, а саме академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації результатів дослідження.

Таким чином, дисертаційна робота Решетілова Г.О. визначається самостійною оригінальною працею та не містить порушень академічної доброчесності

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження необхідно висловити окремі зауваження та дискусійні положення:

1. Однією з позицій наукової новизни представленого дисертаційного дослідження є обґрунтування системного підходу реалізації моделі "3-V (value - цінність, venture-ризик, velocity-швидкість), яка характеризує соціальну інклюзивність, як компоненту циркулярної економіки, що дає можливість реагувати на потреби різних верств населення незалежно від їх фізичних, фізіологічних та інших особливостей, забезпечити сталий розвиток регіонів. Ми абсолютно погоджуємося з автором, щодо доцільності виділення соціальної інклюзивності як компоненти циркулярної економіки. Проте вважаємо, що робота набула б більшої змістовності, якби автор продовжив цю думку у другому та третьому розділах роботи.

2. Питання екології є одним із стратегічних цілей Стратегії розвитку будь-якого регіону України. У додатку Б дисертант проаналізував Стратегії розвитку областей України на період 2021-2027 рр., які були прийняті ще у 2020 р. Також автор слушно акцентував увагу, що нині зафіксована значна кількість випадків екоциду в Україні в наслідок війни. Це і підриви складів паливно-мастильних матеріалів, сховищ нафтопродуктів з відповідними наслідками для довкілля; і авіаудари по підприємствах, які використовують небезпечні хімічні речовини у виробництві; і пошкодження та руйнування очисних споруд, і вилив стоків у водойми, а також пошкодження ґрунтового покриву, горіння лісів – особливо на територіях природно-заповідного фонду.

Тому вважаємо слушним було б, якби автор у своєму дисертаційному дослідженні запропонував, на прикладі конкретного регіону, який зазнав значних наслідків екоциду, наприклад Миколаївської області, проект Стратегії її розвитку з урахуванням зазначених факторів.

3. У дисертації автор обґрунтував концептуальні засади формування системи управління розвитку циркулярної економіки, основною складовою якої є створення «Зеленої ради» в органах місцевого самоврядування. Дана пропозиція отримала схвалення Березанською селищною радою (довідка від 01.03.2023р. № 307/02/01.03-27/18). Однак у роботі не відображається деталізація схвалених відповідним органом місцевого самоврядування пропозицій.

4. Слушною є позиція автора, відносно того, що нині кожна громада потребує формування нової системи управління, метою якої є відбудова та інтеграція до Європейського співтовариства на засадах сталого розвитку та направлена на відновлення критичної інфраструктури, забезпечення енергетичної безпеки. Дисертант вважає, що цього можна досягти шляхом розробки проекту Стратегії зеленої відбудови територій на засадах субсидіарності та з урахуванням Європейського зеленого курсу, що є запорукою виконання Копенгагенських критеріїв вступу до ЄС. Зазначена

стратегія має відповідати Цілям Сталого Розвитку України до 2030 року та базуватися на трирівневій системі планування: *державна стратегія – регіональна стратегія – стратегії громад*. Вважаємо, що ця позиція автор заслуговує на увагу, проте бажано було б розробити проект такої стратегії. Це було б актуальною розробкою, адже це є частиною Плану відновлення України.

5. Першочерговим завданням Міністерства розвитку громад, Міністерства довкілля та Конфедерації будівельників є розробка механізмів утилізації та повторного використання будівельних відходів, що утворились внаслідок масових руйнувань інфраструктури. Об'єми будеміття, які накопичилися, фактично немає куди дівати, адже українські сміттєві полігони не розраховані на таку кількість відходів. Особливої уваги зараз, у контексті подій в Україні, заслуговує досвід Польщі. Після Другої світової війни польські архітектори перетворили зруйновану Варшаву на найкраще місто світу, яке включено до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Вважаємо, що автору слід було більш детально розглянути це питання у рамках дисертаційного дослідження, базуючись на засади міжмуніципального співробітництва.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація має традиційну структуру: анотацію, зміст, перелік умовних позначень; вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності.

Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 № 40 зі змінами від 31.05.2019 р.

8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Решетілова Г.О. на тему «Розвиток циркулярної економіки регіону», що подана здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 – Економіка (галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки) є завершеною науковою працею. Дисертація містить наукову новизну та практичну цінність. В дисертації відсутні порушення академічної

добросовісності. Структура та зміст дистанційної роботи повною мірою розкриває тему наукового дослідження та відповідає спеціальності.

Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», постанові Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022р. «Порядок присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Решетілов Георгій Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 – Економіка (галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу
Київського національного економічного
університету ім. В. Гетьмана

Ольга ЯЦЕНКО

Підпис <i>О. Яценко</i>
ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу кадрів Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
<i>У.Т. Черепанюк</i>
<i>5 травня 2023 р.</i>